

Ontmoet de molenaar (3)

‘Je leert jezelf hier beter kennen’

Nationale Molendag heeft dit jaar als thema 'Ontmoet de molenaar'. Herenhuis neemt dit advies ter harte en presenteert een drieluik over molenaars en hun unieke woonplek. Voor het laatste verhaal in deze reeks toog Herenhuis naar De Hooydonkse Watermolen in Nederwetten in Noord-Brabant, die Ernst Thoolen en Riet Meijer al tweeëntwintig jaar bewonen.

Tekst Anne de Jong | Fotografie Wim Giebels

De authentieke Hooydonkse Watermolen ligt aan een aftakking van het riviertje de Dommel, op een groot perceel van twee hectare. De molen bestaat uit twee molengebouwen uit circa 1650. De omvangrijke achtertuin met diverse boomsoorten grenst aan het molenwiel, waarin het opgestuwde water na het passeren van de raderen kolkend tot stilstand komt en zijn weg vervolgt. Aan de voorzijde van het erf bevinden zich een grote moestuin en een bakhuisje dat regelmatig als expositieruimte fungeert. 'Dit is een stukje ongerept oorspronkelijk Brabant', vertelt Ernst, die zijn oude, riante woning aan de Dommel in 's-Hertogenbosch in 1997 zonder veel moeite voor dit nieuwe avontuur inruilde. 'Ik wist niet eens wat een watermolen was.' De molen verkeerde destijds in slechte staat; het bakhuisje stond op instorten, de oevers waren ingezakt, kademuren vertoonden grote scheuren. De laatste molenaar verkocht de molen omdat het malen niet meer rendabel was en de onderhoudslasten van een werkloze molen hem te hoog werden; zelf bleef hij in de molenaarswoning naast de molen wonen. Om het behoud van het waardevolle molencomplex te faciliteren gaf de gemeente een van de molengebouwen een woonfunctie.

Uitdagend project

'We zijn meteen aan de slag gegaan met verbouwen en renoveren', vertelt Riet. 'In de voormalige olie- en houtzaagmolen kwam de woning. Hiervoor is het bestaande gebouw met acht meter uitgebreid. Wat we zelf konden doen, deden we zelf. We wonen voornamelijk beneden, dat is groot genoeg. Behalve de kelder, waar vroeger de dieselmotor stond, was er niets, dus we hebben alles opnieuw moeten aanleggen en inrichten.' Het woonhuis bestaat uit een stijlvol ingerichte keuken en een grote rechthoekige woonkamer. Het waterrad aan het huis is hier door een klein raampje nog net te zien. Het hoorbaar en zichtbaar stromende water verbindt binnen met buiten. Het ruisen is rustgevend en geeft een permanent vakantiegevoel. De woonkamer heeft glazen deuren naar de hal die overgaat in een centrale doorloop waaraan een moderne badkamer en nog twee werkkamers liggen. De trap naar boven leidt naar de slaapkamers. 'Hoewel het een rijksmonument is, hebben we bij uitzondering toch een schoorsteen mogen plaatsen en de ramen aan de achterzijde, die uitkijken op het molenwiel, mogen vergroten. Deze nieuwe ramen zijn nu ook beschermd', vertelt Ernst.

Waterlopen

Ook de korenmolen is gerestaureerd. Met de nieuwe molensteen kan nu weer koren gemalen worden. 'Bij een

bestelling van minimaal 600 kilogram gaan we aan de slag.' Voor de watermolen zijn de betonnen wanden van de watergang verstevigd en scheurvrij gemaakt. Dat was hard nodig; de molen had last van 'achterloopsheid'. Onzichtbare damwanden, diep onder water, voorkomen dat het opgestuwde water onder de fundering zijn weg zoekt. Honderdvijftig meter stroomopwaarts, uit het zicht van de molen, is de stuw met een aparte bedieningsbrug op de Dommel herbouwd. Verbreed, deels geautomatiseerd en voorzien van een vistrap. Ernst: 'De waterlopen en de stuw maken onderdeel uit van het monument en vervullen een belangrijke rol in de

*'Hier komen natuur,
cultuur en energie samen.'*

waterhuishouding van het gebied. De molenbiotoop, het gebied rond de molen, is twee hectare. De invloed van de molen is echter veel groter en beslaat zo'n tweeënzeventig hectare. Door actief te stuwen voorkomen we dat dit gebied verdroogt.'

Ridderzaal

'Bij het interieur letten we vooral op functionaliteit en duurzaamheid. Meubels zijn gebruiksvoorwerpen en moeten lang mee kunnen; niet iedere twee jaar iets nieuws.' De zandkleurige vloer is niet alleen erg mooi, maar ook erg handig. 'Dan hoeft je niet de hele dag te vegen', aldus Ernst. De antieke kasteelkast past goed bij de zware houten Engelse tafel en houten (replica) stoelen met bewerkte rugleuning. 'We horen vaak dat de woonkamer iets weg heeft van een ridderzaal.' Ook kleine elementen uit de molen keren terug, zoals de molengewichten als decoratie bij de speksteenkachel, en een deel van de oude houten molenas die nu als bankje dient voor planten. De bijzettafeltjes bij de fauteuils zijn van omgezaagde beuken uit de tuin.

Van Gogh

Ernst haalt een plakboek tevoorschijn dat de geschiedenis van de molen vertelt aan de hand van foto's en krantenknipsels. Uit de literatuur blijkt dat Vincent van Gogh de Hooydonkse Watermolen samen met zijn kunstenaarsvriend Anthon van Rappard heeft bezocht, in 1884. Maar een 'Van Gogh' van de Hooydonkse Watermolen is er niet. Andere watermolens in de regio,

Hooydonkse watermolen

Het is niet bekend hoe oud de molen is. Zowel het midden van de negende eeuw als de twaalfde eeuw wordt genoemd. Van medio veertiende eeuw tot medio zeventiende eeuw was de molen eigendom van het adellijke vrouwenklooster de priorij Hooydonk. Hooydonk betekent 'hoogste punt in de omgeving'. Van het klooster, dat lag op het eiland van de molen, is nog slechts een gotisch keldergewelf over, en in 1953 is op deze plaats een kapel opgericht.

De molen brandde in 1564 af tijdens de Tachtigjarige Oorlog. Met de herbouw werd de watermolen uitgebreid met een volmolen voor de opkomende textielindustrie. De molen in zijn huidige vorm dateert van omstreeks 1650, en heeft als één van de weinige watermolens in Nederland nog stuwrechten. Oorspronkelijk was deze laatste versie een zogenaamde dubbelmolen met twee molencomplexen: een graanmolen en een gecombineerde olie- en houtzaagmolen met houtzaaginrichting. Omstreeks 1935 verdween het olieslagwerk en in 1954 de houtzaaginrichting.

Vanuit de woonkamer hebben Ernst en Riet een prachtig uitzicht over het water.

Het kruiwerk van de molen.

zoals de Collse Watermolen, de Opwettense Watermolen en de Gennepse Watermolen zijn wel door hem geschilderd. Niet erg, vindt Ernst. 'Regelmatig komen hier mensen de molen alleen of in groepsverband schilderen. Misschien zit er ooit een nieuwe 'Van Gogh' bij. Deze plek is een onuitputtelijke bron van inspiratie, ook voor fietsers, wandelaars en natuurliefhebbers.'

Onvermoede kanten

'Een doorzonwoning met alleen een woonfunctie daagt niet uit', zegt Ernst. 'Hier ontdek je onvermoede kanten van jezelf. Het bewonen en runnen van een molen vereist veel vaardigheden: technisch inzicht, financiële kennis en het vermogen om fondsen en deskundigen te mobiliseren. Je bent een soort ondernemer. Liefde voor de natuur, tuinieren, het buitenleven, cultuur en geschiedenis is sowieso een must.' Riet knikt instemmend: 'We houden wel van uitdagingen en projecten. En hier is altijd wat te doen. Dat zagen we vorige week nog toen de storm buiten een enorme ravage heeft aangericht.' Lachend: 'Deze winter hebben we voldoende kachelhout!'

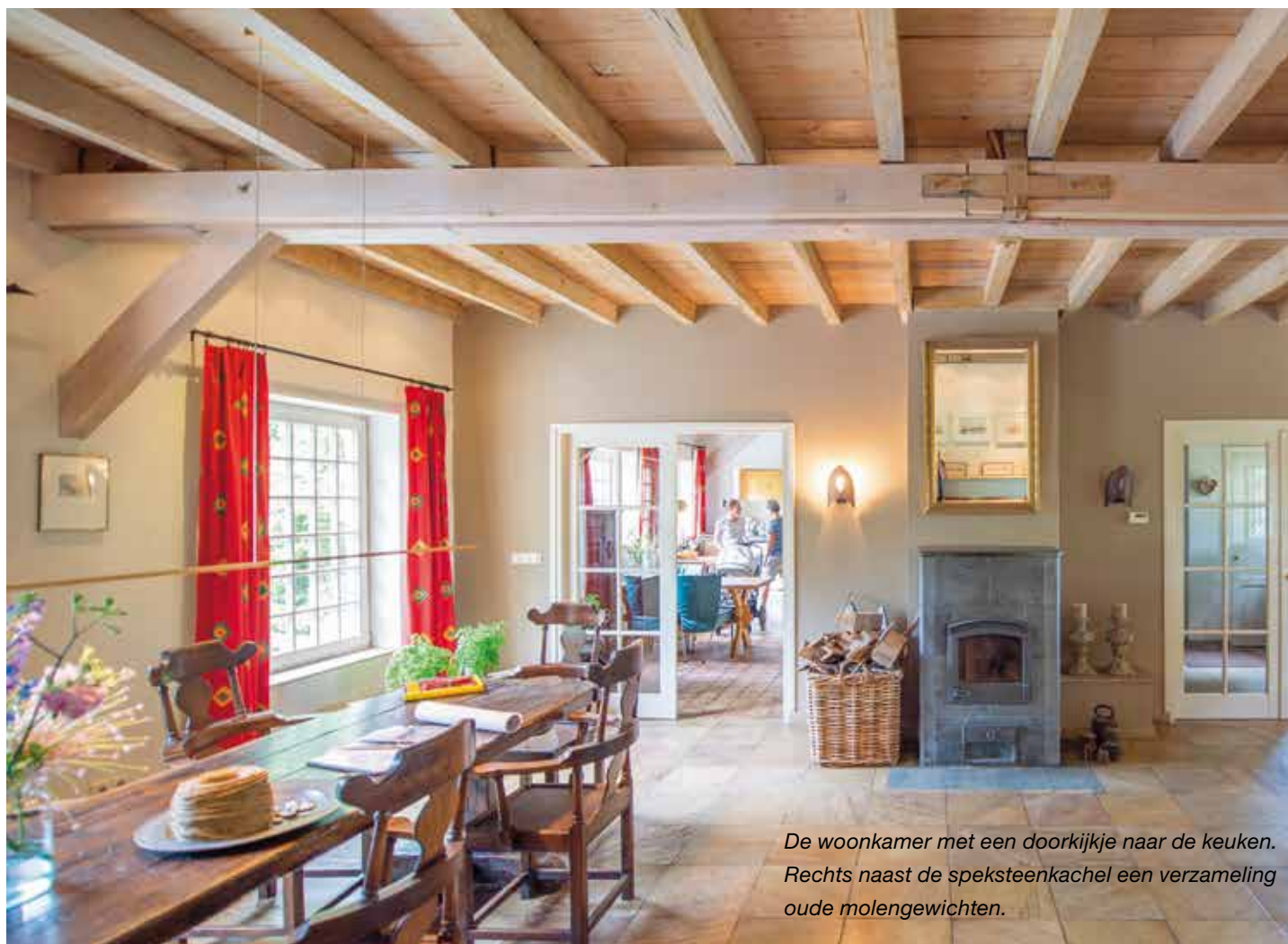
Een van de eerste projecten, naast de bouw van het woonhuis, was de opleiding tot watermolenaar. De bouw van een stuw en restauratie van de waterlopen, en het verkrijgen van de

'Het ruisen van het water geeft een permanent vakantiegevoel'

monumentenstatus van de stuw en de molenbiotoop was het tweede grote -drie jaar durende- project. Toen dat net klaar was, stortte het bakhuisje spontaan in. Dat werd dus het derde project. 'En nu zijn we bezig om te kijken of we dit typische watermolenlandschap een juridische bescherming kunnen geven, zodat het voor de toekomst gewaarborgd blijft. Dit doen we samen met de andere watermolens uit de regio, de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed en De Hollandsche Molen.'

Alles komt samen

Ernst: 'De molen, de woning en het landschap onderhouden samen al eeuwen een symbiotische relatie en zijn niet los van elkaar te zien. Deze plek vertelt de verhalen van al die lang

De woonkamer met een doorkijkje naar de keuken. Rechts naast de speksteenkachel een verzameling oude molengewichten.

Riet in de moes- en siertuin. Rechts een oud kiekje van de Hooydonkse watermolen uit 1972.

vervlogen jaren – en dat voel je.’ Riet vult aan: ‘Ook mooi is dat de molen door de eeuwen heen steeds een andere functie kreeg. En wij mogen daar aan bijdragen. Zo wekken we sinds 2005 in de nieuwe stuw stroom op met een schroef van Archimedes, toen de eerste in Nederland. Deze waterkrachtcentrale voorziet jaarlijks veertien huishoudens van energie. De opbrengst komt ten goede aan het dure onderhoud van de molen.’ In 2009 is op het waterrad bovendien een generator aangesloten om ook de eigen woning van energie te kunnen voorzien. Dit rad is aan vervanging toe. ‘Een nieuw groot project, want waterraderen zijn niet goedkoop.’

Betrokkenheid

Dagelijks komen er gemiddeld vijftien bezoekers: mensen die de molen nog van vroeger kenden, expats van multinationals in Eindhoven, en natuurlijk veel recreatieve fietsers die gebruik maken van de over het erf lopende fietsroute. ‘We willen

bezoekers graag laten meegenieten van de pracht van de locatie. Het geluid van stromend water, midden in de natuur en toch zo dicht bij de stad. Het uitzicht is altijd genieten. Of het nu regent, sneeuwt of zonnig is. We vertellen ook over de geschiedenis van de molen en over zijn hedendaagse betekenis: het tegengaan van droogte en energieopwekking’, legt Riet uit. ‘Dit zien we als een taak die we met trots en plezier vervullen.’

Open Monumentendag

Nederland telt nog circa tachtig watermolens en elfhonderd windmolens. Een groot aantal van deze monumenten zijn te bezichtigen tijdens Open Monumentendag op 14 en 15 september. Ook de Hooydonkse Watermolen doet mee. Bekijk alle deelnemers op www.molens.nl/openmonumentendag